

SEPTEMBER 1944. Zeven uur. Op het noodkachelkje in de blokhut suddert de pan met hutspot. Hutspot met wilde zwijnenvlees. We hebben het hier maar prima. Uit Apeldoorn ontvangen we geregeld al die kleine behoeften die het leven aangenaam maken en tevens voldoende tabak al is het dan maar ordinaire BÉKa en niet meer goudgele shag, die onze geallieerde bevoorraders nu nog maar zo zelden met de wapenzendingen meesturen. Ook de huisvesting is nu een stuk beter sinds van Beuningen de ploeg in de watertoren achter op zijn landgoed ontdekt heeft waar de jongens de nacht op de stenen vloeren tussen de machines doorbrachten. Hij heeft ze nu onder gebracht in twee blokhutten, diep in het kreupelhout aan het „Wildernispad“. Van de villa brengt Willem ons nu dagelijks de warme maaltijd, 'n Goliath's portie van prima hoedanigheid. Klaas staat in zijn hemdsmouwen voor de kachel en stookt, zijn rossige kop raakt nagenoeg de zolder. „Ik ga maar weer eens naar de villa want ik moet ook de zwijnen nog voeren“: Willem staat op en springt op zijn fiets. Met een brede lach zwaait hij de talloze bochten om van het smalle slingerpaadje naar het open veld. Het doet hem kennelijk genoeg ook iets voor de goede zaak te kunnen doen. Later, als ze hem in het kamp te Amersfoort hebben en hij onder zware mishandeling blijft zwijgen, toont hij hoe zeer de goede wil oprecht is en geen bevlieging van het ogenblik. Het wordt donker, langzamerhand, en stil om de hut. Met een briesje soms hagelen er eikels neer, dichtbij en veraf. Af en toe is er een onverwacht geluid dat één van ons met een pistool in de hand naar buiten doet gaan Loos alarm, voor de zoveelste maal. Die gekke zwijnen, ze draven door het kreupelhout met een hele koppel en blijven dan staan wroetend, zich schurend tegen eikenboompjes, de jongen met hoge soms haast menselijke geluiden, de ouderen met een diep gegrom. Laat ze maar, ze zoeken eikels, afval en ongedierte. En zolang zij hier argeloos rondzwerven, betekent het voor ons dat er geen onraad is. Het wordt nu toch tijd, dat langzamerhand onze kameraad terugkomt van de telefoonpost. Mooi karweitje is dat, elke avond na „Spertijd“ zonder papieren over het Elspeterpad naar het Boschhuis in Gortel of soms langs de grintweg naar Niersen. Bij Kersten op het Boshuis en op de boswachterij in Niersen bij Huiskamp is het wel gezellig. Je hoort er lange verhalen over de jacht, de herten en de vossen, drinkt een koffie, speelt er een spelletje van zestien en hoort er het laatste nieuws. Dan maar wachten tot een uur of negen á half tien of de code is doorgekomen. Die raadselachtige geheimzinnige slagzinnen welke over de radio bekend worden gemaakt, waarvan de leek zich afvraagt of dat nu maar dwaze misleiding van de vijand is of dat het werkelijke code mededelingen zijn, maar welke voor de insiders een wrange galgenhumor bezitten: „Gooi olie op het water, dán zal het beter gaan!“ „Het komt wéér als mosterd na de maaltijd!“ Dat zijn de aanduidingen voor onze geheime vliegvelden in de Arnhemdagen van 1944. Later, bij andere acties, als ook voor de verzetsbeweging de nood tot het uiterste gestegen is zijn er weer andere. Of het toeval is geweest of opzet, dat is mij niet bekend maar veelal werd in de slagzinnen de toestand van het moment weerspiegeld „De wagen wordt tè zwaar, het paard kan 't niet meer trekken!“ En later, als de bevrijding voor onze stad onmiddellijk voor de deur staat, en voor de gewesten achter de rivieren aan de verzetsbewegingen de activiteitsfrases in

code's worden bekend gemaakt zijn er: „Het glas is gebroken“! – „De melk kookt over“! – „De appel is geel!“ Dat betekent dan voor ons zoveel als „het is zo ver-“. Bij elke nieuwe slagzin begon een nieuwe activiteitsfrase. Deze avond duurt het lang voor er bericht komt. Als het wachten verveelt, gaat de boswachter naar de telefoon en belt zelf maar eens op naar jonge Kees op Blauwbles. „Hoe zit dat, gaat het niet door vannacht?“ „Ja zeker wel, maar we hadden nog iets te regelen zodat we niet direct konden bellen. We komen nog vanavond met de truck. Overigens, geen haast, er is bij de slagzin meegedeeld dat „De deelnemers worden verzocht twee uur later op het feest aanwezig te zijn.“ „Tot vannacht dan“. „Ja, saluut!“ Dan de fietstocht terug, over de stikdonkere weg, zonder licht. Scherp oplettend op Duitse patrouilles, het is al enige uren in de spertijd. Af en toe hoor je geluiden, lopen, kraken van takken in het bos. Het zijn weer wilde zwijnen, zij komen uit de dennenbossen en zoeken nu in de nacht eikels onder de bomen langs de grintweg. Je leert die geluiden kennen maar je blijft op je qui-vive van ogenblik tot ogenblik. Wij hebben er het al eens over gehad. Wat moet je zeggen als je nu onverhoeds op een moffenpatrouille stuit? „Ik zeg maar, dat ik werk voor de evacuatie van de Arnhemmers.- „Maar je hebt geen papieren.- „Nee, natuurlijk niet, maar dat kan ook moeilijk wegens de urgentie, daar de evacuatie zo onverwachts gekomen is en de mensen nu over allerlei dorpjes moeten worden ondergebracht. En dan afwachten of ze een dergelijk verhaaltje geloven en zo niet, je best doen om er tussen uit te piepen.“ Veel meer mogelijkheden zijn er niet, daar zijn we het spoedig over eens. Maar nu wordt het toch werkelijk tijd, dat onze kameraad terugkomt van de telefoonpost. We denken al aan onprettige zaken, zo laat is het nog nooit geworden, het loopt nu al tegen elven. Gelukkig, een ogenblik horen we kraken, een trapper van een fiets die tegen een boomstronk stoot. Met pistool op scherp naar buiten. Gedempt klinken de stemmen: „Halt, wachtwoord!“ „Wildzwijn.“ „Oké. Hoe zit het, is de code door?“ „Ja, dat wordt weer werken vannacht, jongens!“ We hebben nog wat tijd, gaan in de hut en steken daar een sigaretje op. Te roken hebben we genoeg, de fouragering van de vliegveldwacht is prima. Dat danken we aan andere kameraden, die de distributie kantoren beroven, en dit alles langs een ingewikkeld apparaat aan de onderduikers verdelen, maar er, terecht, eerst een toereikende portie voor de eigen verzetsgroepen afhouden. Na een half uur arriveert de wagen. Hij komt hobbelen langs het Elspeterpad, zonder lichten door de diepe moddersporen. Hier en daar ramt hij een paaltje tussen het karrenspoor en het fietspad en draait dan het hek binnen van het Kroondomein, knarst met een luide snerp langs de hoekpaal en wordt op een zijpaadje geparkeerd. Vanuit de hut horen we de portieren dichtslaan, zo zacht mogelijk maar over de stille heide toch kilometers ver hoorbaar. We gaan naar buiten en plaatsen ons in het donker tussen de bomen achter de open plek, welke voor de hutten ligt. Een tien minuten is het stil. Dan horen we het snerpen van roestig ijzerdraad dat door de krammen glijdt: „Ze klimmen over het hoge raster. dat van Beuningens bos van het Kroondomein scheidt.“ Nu nadert een lichtje aangloeiend en dovend. De voorste man met een knijpkatje zoekt zijn weg langs het smalle, voor niet ingewijden onvindbare paadje dat van de watertoren door het kreupelhout naar de hutten loopt. Achter hem,

onzichtbaar, een lange rij zwijgende gestalten, hun zware stappen klinken op het bospad. De voorste man betreedt nu de open ruimte voor de hutten. Met een harde klink zet de wacht tussen de donkere struiken zijn wapen scherp. Gedempt: „Halt, Wachtwoord!“ Kalm klinkt het antwoord: „Wild Zwijn!“ „Oké, kom naar voren jongens. Welke bewapening brengen jullie mee?“ „Vijf colt automatics, zes Webley's, vier Stenguns en wat handgranaten“. „Prima, daar moeten we het dan maar mee rooien vannacht“. Een man of achttien in beide hutten, veel ruimte is dat niet. In de ene kunnen er zes, in de andere twaalf en dan zitten we nog als de bekende sardines in het Portugese blikje. In alle rust worden pijp en sigaretten opgestoken, de lampen gecontroleerd en de wapens nagezien. Karel staat buiten op wacht. „Het wordt nu tijd jongens,“ Wim Roebelink staat op, de anderen volgen. Weer gaat een lange colonne het slingerpad af, hand in hand, en een gedempt blauw lampje voorop. „Het feest zal twee uur later beginnen“; werd met de slagzin meegedeeld. Ja, ja, als dat een feest is, dan zal dit wel de polonaise zijn. Op het afwerpterrein, onder de insiders bekend als „De Zesendertig Bunder-“, krijgt ieder zijn taak toegewezen. Eén wacht op elke hoek van het terrein, één aan het Elspeterpad. Voor het geval, dat daar Duitse patrouilles langs zullen komen, zoals nog al eens gebeurt. Bij een dropping twee dagen terug is er nog een groepje van onze mannen op het Elspeterpad op een moffenpatrouille gestuit, welke hen niet waarnam daar ze bijtijds in de struiken waren weggedoken. De vorige nacht is er nog een succesloze huiszoeking bij een officier in Vierhouten geweest door de Grüne Polizei. Op de vraag van de huisheer aan den bevelvoerenden Duitsen officier, wát ze toch in 's hemelsnaam zochten in zijn huis werd hem ten antwoord gegeven: „Wallen, mein Herr, es sind hier namlich schrecklich viel Partisanen in dieser Gegend.“ Voor ons is het dus noodzakelijk om buitengewoon op onze hoede te zijn. De wachten krijgen opdracht, om in geval van alarm op de centrale groep terug te vallen en den commandant in te lichten. De rest der beschikbare mannen worden over de verschillende bakens verdeeld. Het seinbaken wordt nogmaals op de letterseinen geïnstrueerd. „Nog eens afgesproken mannen. Er wordt niet gerookt, niet gesproken, dus uiterste stilte betracht. Laat ieder zich realiseren, hoe ontzaggelijk ver het geringste geluid kan worden waargenomen nu het Herfst is en stil in de bossen. Er zoemen geen insecten meer en er zingen geen vogels die voortdurend de stilte breken. Begrepen?“ Ieder begeeft zich naar zijn post. Het middelste baken moet volgens opdracht van Allied High Command een open vuur zijn. Bengaals vuur of iets dergelijks. We hebben besloten ditmaal eigenmachtig" inbreuk te maken op deze instructie. Een dergelijk open vuur is in een donkere nacht op vele kilometers afstand zichtbaar. Dat is ons bij de vorige droppingen overduidelijk gebleken. We laten het open vuur achterwege en plaatsen de sterkste lamp in het midden. Nu wachten we weer uren, als zovele nachten, koud en lang. Soms tot de ochtendschemer, voor niets. Ja het komt nog al eens voor dat onze geallieerde vrienden hun afspraken niet houden. Het is deprimerend die lange en koude natte doorwaakte nachten op zo'n veld. Maar hebben we redenen om te klagen? We kennen de oorzaken niet. Is het weer voor navigatie ongeschikt geweest, is het vliegtuig onderweg soms neergeschoten? Voor ons zijn de bedoelde vliegtuigen goed te herkennen aan

het geluid en bovendien, Duitse vliegtuigen zijn er 's nachts niet dikwijls in de lucht. De onze moet laag overkomen en recht op het veld komen aansuizen. Het middelste baken zal dan eerst aangaan want daar zijn degenen geplaatst die de meeste ervaring hebben. Echter deze nacht vergissen zij zich. Op een gegeven moment wordt het middelste baken ontstoken. De anderen volgen plichtsgetrouw. doch, het blijken drie Duitse nachtjagers te zijn. Zij maken een scherpe draai en komen vlak over de bakenlijn scheren, verbaasd over die onverwachte lichten beneden. Wij doven snel. Zij stijgen scherp en vliegen nog een keer rondom het veld, vermoedelijk om hun positie te bepalen. Wat zullen ze doen, de positie van het veld opnemen en dan het geziene rapporteren op hun basis, het vliegveld Deelen? Dat zou hoogst ongunstig zijn. Enfin, wij wachten maar af. Het is een waarlijk onrustige nacht dit keer. Elke nacht zien we rode flitsen langs de lucht in de richting van Arnhem, Oosterbeek en Eist. Daar boemen de Duitse Tiger-tanks en zware kanonnen hun moordende last op de vertwijfelde vechtende eenheden van de First British Airborne Division. Zij kunnen het nog even vol houden, een kwestie van dagen. Wij nog een week of wat. En dan gaat het ook met „De Ondergrondse“ onherroepelijk bergaf. Een dergelijke topactiviteit van sabotage, spoorwegen opblazen, droppingen, wapentransporten en spionage is niet maandenlang vol te houden zonder dat het verraad of de S.D. ergens een draadje te pakken krijgt. Dat alles geeft ons een gevoel van verbondenheid met de parachutisten welke daar moeten strijden onder de lichtende hemel in het Zuiden. Nu, vannacht, is het waar vuurwerk in alle richtingen Noord, Oost, Zuid en West; rode, oranje en gele vuurpijlen gaan van de grond omhoog, Felle lichtkogels zakken hier en daar heel langzaam naar beneden. De oorzaak en het ware doel van deze nachtelijke schouwspelen is ons nooit bekend geworden. Langzaam zakt een lichte nevel over het veld. Het wordt doordringend koud. De verste post is niet meer te zien, de anderen nog heel vaag, een groepje zwijgende donkere gestalten in de nevel. In de verten, in de bossen en op de heidevlakten van het Kroondomein klinkt nu en dan een zwaar lang aangehouden geloei. Dat zijn de hertenbokken, die hun mededingers uitdagen welke jaloers zijn op hun harem bezit. Af en toe klinkt er blaffen uit de richting van het Vierhousterbos. Dat zijn de vossen bij hun spel. Over tweeën is het, als eindelijk ons vliegtuig komt. Er klinkt een snel aanzwellend zwaar gebrom. Dat kan niet missen deze keer. Het middelste baken boort een lange witte straal door de nevel. Ook de rode bakens gaan aan en het seinbaken flikkert zijn codesein. Alle lichten concentreren zich op het punt waar het geluid vandaan komt. Laag komt het vliegtuig oversuizen. Nog een moment van intense spanning. Ja, hij draait bij en komt naar beneden precies over de bakenlijn denderen. Boven het middelste baken gaan voor een fractie van een seconde op de vleugeltoppen flauwe groene lichtjes aan. En donkere zwarte wolkjes vallen nu achteruit het vliegtuig. De parachutes met daar onder aan de containers. Voor ons is het steeds opnieuw een romantische sensatie en dat moet het ook wel zijn voor de vliegtuig bemanningen om daar achter het front, in de duistere diepte onder je de draaiende lampen te zien en kleine groepjes zwarte schaduwen. Vogelvrij verklaarden, die in de nevelige nachten dankbaar staan te wachten op wat nieuwe aanvoer waaraan zo'n bittere behoefte is. Het is nu zaak, goed

uit te zien waar de containers zullen neerkomen. Ze zijn zwaar, heel zwaar, tot drie honderd kilogram toe. En ondanks het feit dat ze aan parachutes hangen en van rubber stootkussens zijn voorzien, slaan ze met een geweldige klap op de grond. Het zou hoogst ongezond zijn er één op je hoofd te krijgen. Twee containers gevuld met springstoffen, colt automatics, Besoeka-rockets, handgranaten en munitie slaan in de lucht tegen elkaar. Dat geeft een forse klap. De volgende morgen horen we van Van Beuningen, dat het tot op de villa, dat is op circa vier km afstand te horen is geweest. Ze vallen ongunstig, de containers. Met de wind zijn ze iets afgedreven en zo is een gedeelte neergekomen over de draad versperring. Het zal uiterst moeilijk zijn ze nog dezelfde nacht in de wagens te brengen. We bergen de kleurige parachutes en zullen met de containers wachten tot de volgende morgen. Bij het gat in het raster onder de watertoren verzamelen we. Als allen present zijn gaan we naar de hutten. Ieder krijgt een slok jenever uit een aluminium dopje. Zittend, hurkend en liggend proberen we nu nog wat te slapen. Karel, de onvermoeibare Fries, trekt eens aan zijn pijpje en praat nog wat: „Wat zou er nu met ons gebeuren als we bevrijd zijn?“ „Ik denk,“ zegt Jen, „dat we een keertje voor Prins Bernhard zullen defileren en dan zullen we wel naar ons oude werk teruggaan.“ De rest, voor zover deze nog niet op één oor ligt heeft dezelfde mening. Eigenlijk denkt niemand verder, niet over posities of nieuwe mogelijkheden. Er is maar één overheersende gedachte. „We moeten bevrijd worden van de mof. Anders is er nooit meer enige verbetering mogelijk!“ Daarvoor wordt dag en nacht gewaagd en gewerkt, door de staf op Sprengeweg 14, door de daar aanwezige uit Engeland gezonden instructeurs en marconisten, door de sabotagegroepen, door de werkers op de velden en in de opslagplaatsen, door de distributeurs en de koeriersters. Zelden valt er een hard woord. Er wordt niet gekankerd en niet gevloekt. In de kernen van die ruwe bende heerst een kameraadschap en opofferingsgezindheid voor elkaar en voor de zaak waaraan we nu in deze warrelige tijden slechts terug denken met een gevoel van weemoed. Zeer vele van de oude kameraden zijn nu gevallen. Ze hebben welbewust hun leven gegeven voor een zaak die de inzet waard was. Om voor het Nederlandse volk de mogelijkheid te scheppen te kunnen werken aan een betere toekomst. We kunnen hun nooit betere eer bewijzen dan van deze mogelijkheid met onze gehele kracht gebruik te maken, door te werken aan opbouw en herstel. Later zal blijken dat vrijwel alle slachtoffers gevallen zijn door perfide verraad en vrijwel geen enkel door zelfstandige werkzaamheid of eigen ontdekkingen van de S.D. Hoe droef dit alles stemmen moet, het is voor ons toch een gelukkige geruststelling nu te weten dat dit verraad niet heeft geschuild in de eigen gelederen. De critici zeggen: „Men had voorzichtiger moeten zijn met de keuze van zijn medewerkers“. En dat is juist. Maar hebben zij wel eens bedacht dat er gewerkt moest worden en wel op korten termijn. Het was uiterst moeilijk om in alle behoeften te voorzien, vervoer, opslagplaatsen, inlichtingen en huisvesting. Bovendien kon er geen tijd onnodig worden verspild. Het Geallieerde Hoofdkwartier had zijn plannen gezet op een doorbraak door Nederland naar de Westfaalse vlakte. Uit alle opdrachten, welke de Staf op Sprengeweg 14 ontving, bleek de urgentie. Zodoende was er geen tijd voor lange overwegingen. De kerngroepen moesten snel om zich heen grijpen en

die mensen tot zich trekken, die de moed hadden, zich in te zetten. En dat waren er helaas niet velen. Bij de ochtendschemering neemt de taak opnieuw een aanvang. De vrachtwagen wordt aan de rand van de heide tegen de bosrand gezet. Op een geïmproviseerde draagbaar worden daar de containers heen gedragen. Het is uiterst zwaar werk in dit moeilijke, ongelijke terrein. Bovendien valt er nu een gestadige dikke regen die ons nat maakt tot op de huid. We besluiten de wagen de heide te laten oprijden en de containers er dan heen te slepen. Makkelijk is dat niet, daar de heide vol zit met grote diepe kuilen. Rechts en links loopt nu iemand voor, om de wagen veilig tussen de kuilen door te loodsen. We laden container na container. Als er achttien in liggen is de wagen al op de grens van zijn capaciteit. „Hij rust al op zijn hulpveren,” constateert Jen, de chauffeur, die de wagen van onderen opneemt. Het blijkt ons dat we ze zoo niet alle vierentwintig kunnen laden. Joop geeft order om de containers leeg te pakken en alleen de inhoud met de wagen mee te geven. Dat scheelt een stuk in het gewicht. De bussen zelf zijn uiterst zwaar, en vierentwintig containerbussen dat scheelt wel een halve ton. Zij zullen in de loop van de dag worden ondergespit. De inhoud is gevarieerd dit keer. We tellen ongeveer: honderdvijftig handmitrailleurs met munitie; vijfenzeventig handgranaten, twintig colt-automatics, wat Smith- and Wesson pistolen en een grote hoeveelheid explosiestoffen en ander sabotagemateriaal. De wagen wordt wel tot het uiterste beladen. Er is heel wat vakmanskunst voor nodig hem goed en wel uit de met kuilen bezaaide ongelijke heide weer op de brandweg te krijgen. Enfin, Jen, de vakman, lapt het hem natuurlijk. Hij is er dan ook kinderlijk verheugd over: „En wat zeggen jullie ervan? Ik ga direct na de bevrijding bij de Geallieerden vragen of ze nog belangstelling hebben voor een geroutineerd chauffeur.” Nu worden de wapens nog eens nagezien en zij welke het transport zullen geleiden nemen hun plaats in. Twee naast de chauffeur, de rest achterin de wagen. Het dekzeil langs de achterkant van de truck wordt nu zoo neergelaten dat het ten allen tijde snel kan worden opgelicht. Daar achter zetten zich nu de mannen met de Stenguns in de aanslag en de handgranaten gereed. Het is maar beter dat de heren bezetters onderweg geen pogingen doen om de wagen aan te houden en op zijn inhoud te onderzoeken. Het zou voor een tiental of wat van hen onverwacht een uiterst ongezonde dag worden. Het parool bij deze grote transporten is altijd: „Rijden of schieten.” Enfin, ook dit transport bereikt veilig de centrale opslagplaats van waaruit de distributie zal plaats hebben naar vele plaatsen in ons land en enige groepen binnen onze gemeente. Zo krijgt bezet Nederland weer enige troeven tegen de ondraaglijke terreur.

Bron: “Ik draag u op”